

NE MUTLU ŞU KİMSEYE Kİ*...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi dâimâ üzerinize olsun... Cenâb-ı Hak dünyada ve ahirette cümlelerinizi aziz ve bahtiyar eylesin; sevdikleriniz, çoluk çocuğunuz ve büyüklerinizle beraber... Bir arkadaşın evinde misafiriz, kardeşlerimizle beraber...

Türkiye'deki gibi muhabbetli bir ev sohbeti halindeyiz, içindeyiz. Kardeşimizin besmele ile açtığı sayfadan cuma sohbetimizin hadis-i şeriflerini okuyorum:

a. Kardeşini Kendisine Tercih Etmek

Birincisi, Abdullah ibn-i Ömer RA'dan rivayet edilmiş bir hadis-i şerif. Peygamber Efendimiz SAS buyuruyorlar ki:¹

أَيُّمَا امْرِئٍ إِشْتَهَى شَهْوَةً وَآثَرَ عَلَى نَفْسِهِ، غَفَرَ
أَهْلًا لَهُ

(قط. فى الأفراد، وأبو الشيخ فى الثواب عن ابن عمر)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ İbn-i Adiy, *el-Kâmil*, c.V, s.126; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.76, no:624; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXI, s.142; Zehebî, *Mîzânü'l-İ'tidâl*, c.III, s.258, no:6360; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV, s.1203, no:43112; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.X, s.387, no:9872.

RE. 183/1 (*Eyyüme'mriin iştehâ şehveten ve âsera alâ nefsihî, gafara'llàhu lehû.*)

Kısa bir cümle halinde, mübarek hadis-i şerifi Peygamber Efendimiz'in. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:

(*Eyyüme'mriin*) “Herhangi bir kişi ki, (*iştehâ şehveten*) canı bir şey arzu etti, çekti. Yiyecek, içecek herhangi bir şeyi canı çekti, o konuda iştihası kabardı. Diyelim armut istedi canı, veya elma istedi, veya erik istedi, veya bir meşrubat istedi, veya bir yemek istedi, aldı ama, baktı ki karşısında bir kardeşi, ahbabı, arkadaşı, sevdiği bir kimse var, veya Allah'ın başka bir kulu var. (*Ve âsera alâ nefsihî*) Kendi nefsine onu tercih etti.” Onu canı çekmişti, istemişti, arzulamıştı o şeyi, ama kendisi alacak yerde onu karşısındakine veriyor. O mü'min kardeşini kendisine tercih ediyor.

“Kim böyle yaparsa, canının çektiği şeyi kardeşine ikram ederse, kardeşini kendisine tercih ederse, ‘Onun da canı istiyordur, bu güzel bir şey; o da istemiştir.’ diye ona verirse; (*gafara'llàhu lehû*) Cenâb-ı Hak böyle davranan bir mü'mini mağfiret eder, günahlarını bağışlar.”

Şimdi aziz ve muhterem kardeşlerim, bu *âsera-yü'siru-îsâr*; – peltek se ile– tercih etmek, daha uygun görmek mânâsına bir kelime. Ahbaplıkta arkadaşlıkta birkaç şekilde davranılabilir diye yazıyor, ahlâk ve tasavvuf kitapları; meselâ, İmam Gazâlî (Rh.A) *İhyâ*'sında... Biriyle ahbapsın, mü'min kardeşsin, arkadaşsın, tanışıyorsunuz.

“—Ona karşı davranışlarında, ikramlarında üç durum bahis konusudur.” diyor İmam Gazâlî:

1. Arkadaşını, bakımıyla yükümlü olduğun bir kimse kadar kollamak. Yâni, senin evinde kim var, senin kazancınla kimlere bakıyorsun sen, kimlere hayır geliyor?.. Evinde hanımına geliyor, çoluk çocuğuna geliyor. Belki evinde bir yeğenin filân varsa, işte köyden göndermişler, okusun diye... Senin evinde kalıyorsa yeğenin kalıyor. Belki kocası ölmüş, yalnız kalmış bir akraban, amcanın karısı, yengen, halan kalıyor. Neyse... Veya hizmetçin, kölen...

Onun tabii ihtiyacını görürsün. Çünkü artık senin çatının altında, senin bakımın altında. Yâni, ihtiyacını karşılayıvermen, bu bir mertebedir. Bu arkadaşlığın, dostluğun en aşağıdaki mertebesidir.

2. Orta derecesi, neyin varsa bölüşüyorsun. İmkânların kendinde ne varsa, o kadarını da ona veriyorsun. Bu daha fazla tabii, yarı yarıya bölüşüyorsun. Buna da bölüşme, yarı yarıya ortak olma deniliyor. Bu orta derecesi...

3. Üçüncü yüksek derecesi ise, şimdi bu hadis-i şerifte de geçen îsâr derecesi. *Îsâr*; kendisine kardeşini, karşısındakini tercih etmek. Yâni, “Ben yemeyeyim ama, o yesin! Ben giymeyeyim ama, o giysin!” diye, ona öncelik tanımak. Onun ihtiyacını görmeyi daha öne almak.

Bu kimin ahlâkı imiş?.. Kur'an-ı Kerim'de geçiyor: Medine-i Münevvere'nin ensârı, Mekke-i Mükerreme'den gelen mü'min kardeşlerini, muhâcirîni bağrılarına basmışlar, onların ihtiyaçlarını görmüşler; öylece Cenâb-ı Hakk'ın rızasını, takdirini kazanmışlar.

Kur'an-ı Kerim'de buyruluyor ki:

وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

(الحشر: ٩)

(*Ve yû'sîrûne alâ enfüsihim velev kâne bihim hasàsah*) “Kendilerinin sıkıntıları bile olsa, öncelikle kardeşlerini tercih ederler, onların ihtiyaçlarını görürler.” (Haşr, 59/9) Gık demezler, belli etmezler, ses çıkarmazlar.

Bu arkadaşlığın yüksek derecesidir. Yâni, önce arkadaşını düşünmek, arkadaşını kendi canından kıymetli bilmek, İslâm kardeşliğinin en yüksek derecesidir. Hâlis müslümanlar arasında, böyle güzel kardeşliklerin tarihte misalleri çok... Allah bizim aramızda da, yaşayan şu andaki müslüman kardeşler arasında da böyle güzel kardeşlikleri nasib eylesin...

b.Haksız Kazancı İade Edin!

İkinci hadis-i şerif, aynı sayfadan. El-Fadl ibn-i Abbas RA'dan Taberânî rivayet etmiş.

Diyor ki Peygamber Efendimiz, hitab ediyor etrafındakilere:²

أَيُّهَا النَّاسُ! مَنْ كَانَ عِنْدَهُ شَيْءٌ فَلْيُرُدِّ، وَال يَقُولُ:
فُضُوحَ الدُّنْيَا؛ أَل، وَإِنَّ فُضُوحَ الدُّنْيَا، أَيَسْرُ مِنْ

فُضُوحِ الْآخِرَةِ

(طب. عن الفضل بن عباس)

RE. 183/6 (*Eyyühe'n-nâs! Men kâne indehû şey'ün felyerudde, ve lâ yekül: Fudûha'd-dünyâ; elâ, ve inne fudûha'd-dünyâ, eyseru min fudûhi'l-âhireh.*)

Buyurmuş ki Peygamber Efendimiz:

(*Eyyühe'n-nâs!*) “Ey insanlar, ey ahali!” Muhatapları, etrafında kendisini dinleyen, seven ashabı... (*Men kâne indehû şey'ün*) “Yanında haksız yere alınmış bir şey olan, (*felyerudde*) versin onu geriye... Haksız olarak almış olduğu şeyi geriye versin!”

Bu ne olabilir, bir kimse haksız bir şeyi nasıl alır?.. Savaşta, savaşın ganimetini taksim edilmeden evvel gâziler alamazlar. Daha önceki konuşmalarımda da çeşitli vesilelerle söylediğim gibi, paralar, mallar, ganimetler ortaya yığılır.

² Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XVIII, s.280, no:718; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.104, no:2629; Fadl ibn-i Abbas RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.VIII, s.596, no:14252; *Kenzü'l-Ummâl*, c.IV, s.669, no:11051; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.X, s.476, no:10069.

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ

وَلِلرَّسُولِ

(الأنفال: ٤١)

(*Va'lemû ennemâ ganimtüm min şey'in feenne li'llâhi humusehû ve li'r-rasûl*) [Biliniz ki, ganimet olarak aldığınız herhangi bir şeyin beşte biri, Allah'a ve Rasûlüne aittir.] (Enfâl, 8/41) diye ayet-i kerimede belirtildiği üzere, *humus* denilen beşte biri, yâni yüzde yirmisi hazine payı olarak, devletin hissesi olarak, devletin millete hizmet işlerinde kullanması için ayrılır. Allah için, Rasûlü için denildiği, beytü'l-mâle ve müslümanların yöneticisi olan veliyyü'l-emrin, ulü'l-emrin, halifenin emrinde olmak üzere ayrılır. Devletin payı... Beşte dördü, yâni yüzde sekseni de, savaşa katılmış olan gâzilerin arasında taksim edilir. Cenâb-ı Hakk'ın emri, tavsiyesi böyle.

Şimdi bu taksim olmadan evvel, savaşta gördüğü, bulduğu, karşılaştığı şeyi; para, pul, mücevher, silâh, kalkan, daha başka alet, edevat neyse, onu;

“—Ay, ben bunu çok beğendim!” diye, bir gâzi yanına alamaz!

Hiç bir şey alamaz. Ganimet malları ortaya konulur. Ondan sonra komutan tarafından gerekli şekilde bölümlendirilir, taksim edilir ve dağıtılır. O zaman hissesine düşeni alır. Bu olabilir.

Ya da, birisi birisinden emanet bir şey almıştır, vermiyordur. Ya da ortada görmüştür, haberi olmadan almıştır. Veyahut daha başka bir şekilde almıştır. İster ganimetin taksim edilmemiş mallarından olsun, ister haksız yere ele alınmış başkasının malı olan, eşyası olan varlık olsun, her ne ise... Kimin yanında böyle, haksız olarak kendisinin yanında bulunan bir şey varsa, onu sahibine iade etsin! Aldığı yere geri versin!..

(*Ve lâ yekûl: Fudûha'd-dünyâ*) “Şimdi ben bunu verirsem, yaptığım haksızlık belli olacak, rezil olacağım, dünya rezilliği demesin!” *Fudûh-fadâhat*, rezil olmak, kepaze olmak mânâsına. “Eyvah bu dünyanın kepezeliği olur yâ, ben bunu nasıl veririm?.. Çıkartacağım, ‘Bu benim yanımdaydı, alın!’ diyeceğim. Rezillik, kepezelik olur.” demesin, utanmasın; çıkartsın, versin!

(*Elâ*) “Gözünüzü açın, kafanıza iyice koyun, pür dikkat dinleyin ki, (*ve inne fudûha'd-dünyâ eyseru min fudûhi'l-âhirah*) dünyadaki rezillik ve kepezelik, ahiretin rezilliğinden, kepezeliğinden çok daha hafiftir. Burada mahcub olacaksa, olsun, versin ama, ahirete kalırsa, ahirette cezası daha fazladır. ahirete bırakmasın!” diyor Peygamber SAS Efendimiz.

Bir hadis-i şerifte de hatırlıyorum. Demek ki böyle ilandan ve açıklamadan sonra, bir kısmı ya bunu duymamış, ya da tereddüt etmiş, “Vereyim mi, vermeyeyim mi?.. Küçük mü, büyük mü?” diye. Peygamber Efendimiz’e birisi sonradan bir ayakkabı sıırımı, bağcığı getirmiş:

“—Bu da ganimettendi!” demiş.

Önemsiz diye belki yanında tuttu. Peygamber Efendimiz demiş ki:

“—Sen benim ilanımı duymadın mı?..”

“—Duydum ama, işte o zaman vermedim.”

Ganimetler ortaya konuldu, taksim edildi. O zaman hesaba girecekti.

“—Şimdi bu cehennem ateşinden bir bağcık!..”
demiş.

Demek ki, haksız olanın cezası cehennem olmuş oluyor.

Tabii, bizim bu ifadelerden çıkartacağımız çok çok ibretler vardır.

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler! Biz de dâimâ ahiretteki büyük mahkemeyi düşünerek hareket edelim! Bu dünyadaki küçük hesapları göz önüne alıp da, dînen doğru olmayan bazı işleri yapanlar olmuşsa, onları telâfi etsin! Susup, köşede pusup da, o suçu devam ettirmesin... Hatasını itiraf etsin;

“—Ben bunu yapmıştım, pişmanım, alın!” desin, işini ahirete bırakmasın!..

c.Ölümden İbret Alın!

Bu sayfanın üçüncü hadis-i şerifi. Dokuz satırlık uzunca bir hadis-i şerif. Çok dikkatli dinleyin, çok ibretli... Hattâ not alırsanız, veya ses kaydına geçiyorsanız, tekrar tekrar dinlerseniz çok uygun olur.

Peygamber SAS Efendimiz gâlibâ bir hutbe gibi, bir vaaz gibi buyurmuş bu uzunca hadis-i şerifini.

Enes RA rivayet ediyor. Hakîm-i Tirmizî kitabında kaydetmiş. Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz:³

يُهَا النَّاسُ! كَأَنَّ الْمَوْتَ فِيهَا عَلَى غَيْرِنَا كُتِبَ،
وَكَأَنَّ الْحَقَّ فِيهَا عَلَى غَيْرِنَا وَجَبَ؛ وَكَأَنَّمَا
نُشِيعُ مِنَ الْمَوْتِ عَنْ قَلِيلٍ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ؛
بُيُوتِهِمْ أَجْدَاتِهِمْ وَنَأْكُلُ تَرَاثِمَهُمْ كَأَنَّا مُخَلَّدُونَ
مِنْ بَعْدِهِمْ؛ فَطُوبَى لِمَنْ شَغَلَهُ عَيْبُهُ مِنْ عَيْبِ غَيْرِهِ؛
طُوبَى لِمَنْ ذَلَّ فِي نَفْسِهِ مِنْ غَيْرِ مَنْقَصَةٍ وَتَوَاضَعَ
هَلَلٍ مِنْ غَيْرِ مَسْكَنَةٍ؛ وَأَنْفَقَ مَالًا جَمَعَهُ مِنْ غَيْرِ
مَعْصِيَةٍ، وَرَحِمَ أَهْلَ الذُّلِّ وَالْمَسْكَنَةِ، وَخَالَطَ
أَهْلَ الْفِقْهِ وَالْحِكْمَةِ؛ طُوبَى لِمَنْ ذَلَّ نَفْسَهُ، وَطَابَ
كَسْبُهُ، وَصَلَحَتْ سَرِيرَتُهُ وَكَرُمَتْ عَالِنِيَّتُهُ،
وَعَزَلَ عَنِ النَّاسِ شَرَّهُ؛ طُوبَى لِمَنْ عَمِلَ بِعِلْمِهِ، وَ
أَنْفَقَ الْفَضْلَ مِنْ مَالِهِ، وَأَمْسَكَ الْفَضْلَ مِنْ قَوْلِهِ

(الحكيم عن أنس)

³ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.355, no:10563; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.273, no:6237; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.358, no:614; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd- Duafâ*, c.I, s.384; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.I, s.97; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.LIV, s.240; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, c.I, s.241; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.II, s.141, no:1358; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.III, s.202; Hz. Hüseyin RA'dan. Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.I, s.208, no:491; Ebû Hüreyre RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.X, s.394, no:17700; *Kenzü'l-Ummâl*, c.XV, s.1370, no:43596; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.X, s.471, no:10057.

RE. 183/5 (*Eyyühe'n-nâs! Keenne'l-mevte fîhâ alâ gayrinâ kütib, ve keenne'l-hakka fîhâ alâ gayrinâ veceb; ve keennemâ nüşeyyiu mine'l-mevtâ an kalîlin ileynâ râciün; büyüühüm ecdâsühüm, ve ne'külü türâsehüm, keennâ muhalledûne min ba'dihim;*

Fetübâ li-men şegalehû aybühû an aybi gayrihî; tübâ li-men zelle fî nefsihî min gayri menkasatin, ve tevâdaa li'llâhi min gayri meskeneh, ve enfaka mâlen cemeahû min gayri ma'siyeh, ve rahime ehle'z-züllî ve'l-meskeneh, ve hàleta ehle'l-fıkhi ve'l-hikmeh;

Tübâ li-men zelle nefsühû ve tâbe kesbüh, ve salühat serîretühû ve kerümet alâniyetüh, ve azele ani'n-nâsi şerrehû; tübâ li-men amile bi-ilmihî, ve enfaka'l-fadle min mâlihî, ve emseke'l-fadla min kavlih.)

Edebiyat sanatlarıyla dopdolu, şâhâne bir hadis-i şerif. Her cümlesi bir cevher, mücevherat dükkânı gibi, mücevherat sandığı gibi bir hadis-i şerif.

Şimdi cümlelerini açıklayalım! Her birisi ayrı bir hadis-i şerif sayılabilir. Sanki biz on-on beş hadis-i şerif öğrenmiş gibi olacağız bu hadis-i şerifle. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:

(*Eyyühe'n-nâs*) “Ey ahali, ey insanlar! (*Keenne'l-mevte fîhâ alâ gayrinâ kütib*) Sanki şu dünyada, şimdiki bizim dünya hayatımızda ölüm sanki bizden başkasına yazılmış.”

Sanki bizim alınımıza, defterimize, kaderimize yazılmamış da, sanki biz hiç ölmeyecekmişiz de, sanki hep başkaları ölecekmiş gibi... Davranışlarımız sanki ölüm bizden gayrisine yazılmış gibi...

Öyle rahatız ki, öyle telaşsızız ki, öyle gamsızız ki, sanki ölüm bize yazılmamış, sanki bizden gayriye yazılmış ölüm bu dünyada...

(Fekeenne'l-hakka fîhâ alâ gayrinâ vecebe)
“Sanki bu dünya hayatında hakkı işlemek, hakkı tutmak sanki bizden başkasına gerekli!.. Bize gerekli değil sanki...”

O kadar hakları çiğnemek, aldırış etmemek, hataları hiç düşünmeden işlemek var ki, sanki bu hak meselesi bize vacib değil de, hakka uymak bizden gayrine vacibmiş gibi...

(Fekeennemâ nüşeyyiu mine'l-mevtâ an kalîlin ileynâ râciùn) “Sanki biz aramızda vefat eden kardeşlerimizi, az bir zaman sonra tekrar geri geleceklermiş gibi uğurluyoruz.”

Halbuki öyle değil, giden gelmiyor.

*Gidenlerin her biri memnun ki yerinden;
Birçok seneler geçti, dönen yok seferinden...*

diye şairin⁴ söylediği gibi, dönmek yok ama, sanki biz çok üzölmüyoruz; sanki gidenler biraz sonra gelecekmış gibi. Hani İstanbul'dan Ankara'ya uğurluyorsun, oradaki işlerini gördükten sonra gene gelecekmış gibi... Bu uğurlama, biraz sonra gelecek olduktan sonra, insanı pek düşündürmez. Gelecek nasıl olsa diye.

Halbuki ölüm öyle değil. Giden bir daha gelmiyor. Nereye gidiyor, bu ayrılık ne kadar sürecek, o gidenin hali ne olacak?.. Biz kalıyoruz geride halimiz ne olacak?.. Öyle derin derin, ibretli bir şekilde düşünmüyor da insanlar, sanki uğurladıkları ölümler az zaman sonra dönecekmiş gibi... Davranışları böyle gamsız.

(*Büyûtühüm ecdâsühüm*) “Onların evleri artık kabirleri...” *Cedes*, kabir demek; *ecdâs* kabirler demek. Artık o gömdüğümüz kabirler onların evleri, bir daha geri dönüş yok.

⁴ Yahya Kemâl'e (1884-1958) ait şiirin tamamı şöyle:

*Artık demir almak günü gelmişse zamandan,
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.*

*Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;
Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol.*

*Rıhtımda kalanlar bu seyahatten elemli,
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli.*

*Biçare gönüller. Ne giden son gemidir bu.
Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu.*

*Dünyada sevilmiş ve seven nafîle bekler;
Bilmez ki, giden sevgililer dönmeyecekler.*

*Birçok gidenin her biri memnun ki yerinden;
Birçok seneler geçti, dönen yok seferinden...*

(*Ve ne'külü türâsehüm keennâ muhalledûne min ba'dihim*) “Ve onların, o ölenlerin miraslarını yiyoruz, sanki onlardan sonra biz dünyada ebedi kalacaktıydık gibi.” Halbuki onlar öldüğü gibi, ölüm bize de gelecek. O miraslarını yediğimiz insanlar gibi, biz de öleceğiz, bizim de miraslarımızı yiyecekler. Ama o mirasları yerken hiç ölüm hatırına gelmiyor pek çok kimsenin... Bu mirası yiyenler, mirasçılar onlardan sonra sanki ebedi kalacaklar.

Binâen aleyh, bu duyguları atmak lâzım, yâni gamsızlığı atmak lazım, ölümü unutmamak lâzım, derin derin düşünmek lâzım!.. Hesabı düşünmek lâzım, dine sarılmak lâzım, hakkı tutmak lâzım, hak yolda yürümek lâzım!..

d. Ne Mutlu Şu Kimseye ki...

(*Fetübâ li-men şegalehû aybühû an aybi gayrihî*) “İşte öyle yapıp da, kendi ayıbını düşünüp de ayıpları üzerinde çalışan, başkalarının ayıbıyla uğraşmak yerine kendi ayıbıyla uğraşana ne mutlu! Kendi ayıbıyla uğraşması, başkalarının ayıbını görme ve arama kötü huyuna kendisini düşürmeyenlere ne mutlu!..”

Tabii ister istemez çevremizdeki kimselerin ayıpları gözümüze takılır. Ama düşünelim ki, bizim de ayıplarımız var. Başkalarının ayıbıyla uğraştığı zaman, insan günaha girer. Söylediği zaman gıybet olur. Ama kendi ayıbıyla uğraşması lâzım! Çünkü kendi ayıbıyla kim uğraşacak? İnsan kendisini düzeltmeye çalışmazsa, kim gelip düzeltiverecek onun kusurunu?..

Binâen aleyh, insan başkasının ayıbını gördüğü zaman, derin derin kendi ayıbını düşünmeli;

“—Bende daha fazlası var, ben bunu düzelteyim!” diye uğraşmalı!..

İşte böyle, “Kendi ayıbı ile uğraşması başkasının ayıbına bakmaktan kendisini alıkoyana ne mutlu!” diyor. Böylesini tavsiye ediyor Peygamber Efendimiz. Yâni, “Kendi ayıplarınıza bakın!” diyor.

“—Peki kendi ayıbımıza bakacağız, kendimizi düzelteceğiz.

Yeri gelince başkasının ayıbını da söylemeyelim mi?..”

Tabii o da bir kural. İslâm’da emr-i ma’ruf, nehy-i münker var... Nasihat var, hakkı tavsiye var, sabrı tavsiye var. Tabii o da yerine göre olacak ama, asıl düzeltilecek olan kendimiziz. Kendi ayıplarımızı düşünmeli ve düzeltmeye öncelik tanınmalıyız.

(*Tübâ limen zelle fî nefsihî min gayri menkasatin*) “Kendisinde noksanlık olmadığı halde, nefsinde kendi kendisini hor hakir görene ne mutlu!..” Yâni insan faziletli bile olsa, daha faziletli, daha kâmil insanları düşünüp kendisi tevazûya sarılacak; kendi nefsinde kendisini dev aynasında görmeyecek, küçük görececek; kusuru olmasa bile...

(Ve tevâdaa li'llâhi min gayri meskenetin) “Ve Allah rızası için ne mutlu tevazu gösterene; miskinliğe düşmeden...” veyahut “Miskinlik hali olmasa bile, yâni kendisi yüksek, izzetli, itibarlı bir kimse bile olsa, ne mutlu tevazu gösterene!” mânâsına da düşünebiliriz.

(Ve enfaka mâlen cemeahû min gayri ma'siyeh) Bunlar hep ne mutlu kelimesi başına eklenecek durumlar. “Ne mutlu topladığı malını ma'siyete, günaha harcamayanlara!..” Çünkü para iki yere sarf edilir: Ya sevaplı yere sarf edilir; insan hayır yapar, zekât verir, sadaka verir, dua alır, sevap kazanır... Ya da keyfe, zevke, içkiye, kumara, eğlenceye, çalgıya, saza, söze, işrete, iyş u nûşa harcar; o zaman da günah olur. “Ne mutlu topladığı malı, günah olmayan yere harcayana!” diyor Peygamber Efendimiz.

(Ve rahime ehle'z-züllî ve'l-meskeneh) “Ve ne mutlu böyle hakikaten düşkün, miskin insanlara acıyanlara!..” Etrafımıza bakacağız, düşkün insanların düşkünlüğünü düşüneceğiz.

Bazen o düşkün insanların mazisini bilerseniz, hayret edersiniz, aziz ve sevgili izleyiciler! Meselâ ben ortaokuldayken, bizim okuduğumuz ortaokulda garip bir adam vardı. Her halde bahçıvanlık işleriyle filân meşgul oluyordu. Biz tarım dersinde sınıfa saksı getiriyoruz, öğretmenimiz söyledi diye. İçine sümbül soğanı dikiyoruz. Sümbül büyüyor, pembe, güzel kokulu filan. Hem sınıfımız süsleniyor, hem de biz tarım dersinde uygulama yapmış oluyoruz.

Bakıyoruz, saksılar gitmiş.

“—Bu yarı meczup bahçıvan alıp götürüyor!” diye öğretmene söyledik.

“—Çocuklar, biliyor musunuz o sizin beğenmediğiniz insan, bir zamanlar bu okulda öğretmendi. Çok akıllı uslu, efendi bir kimseydi ama, insan her zaman aynı durumda olmuyor. Allah kimseyi bu duruma düşürmesin...” dedi.

Acımışlar da, onu bahçıvan kadrosunda idare ediyorlar. Yoksa bayağı itibarlı bir öğretmenmiş.

Neden böyle durumlara düşer insan?.. Aklı gider, sıhhati gider, ihtiyarlar... Bazen zenginken malı kaybolur, fakir düşer. Bazen başka sebeplerden... Öyle düşkünlere de acımak lâzım! Ne mutlu fakirlere, düşkünlere, güçsüzlere acıyanlara!..

(*Ve hâleta ehle'l-fıkhi ve'l-hikmeh*) “Fıkıh ve hikmet ehli ile oturup kalkanlara da ne mutlu!” diyor Peygamber Efendimiz.

O da bize bir işarettir. Kiminle ahbaplık edeceğiz, kimin sohbetine gideceğiz; kim bizim ziyaretimize gelecek, nerede toplanacağız, kimlerle toplanacağız?.. İşte Efendimiz'in tavsiyesi... Ehl-i fıkıh ve hikmetle, yâni dinî bilgisi derin olan, sezgisi, anlayışı, kavrayışı da doğru olan ve sözleri, hareketleri, hâli hikmetli olan kimselerle oturup kalkmak lâzım!..

Yâni hafif meşreb, dinî bilgisi olmayan, fısk u fücür erbabı, günaha dalmaktan çekinmeyen insanlarla ahbaplık ede ede insan ne yapar? Günahlara dala dala, yoldan çıkar, raydan çıkar; sonra kendisi de çok tehlikeli durumlara düşer. Dünyası, ahireti büyük zararlara uğrayabilir.

Onun için, ehl-i fıkıh ne demek?.. Dini iyi bilen ve dinin ruhunu iyi kavramış, derinlemesine dinî ahkâmı iyice doğru anlamış kimse demek. Çünkü herkes bir laf söylüyor. Hele bu gün

Yüzyıl'da herkes kendi yaşantısını beğeniyor. Tabii kendi yaşantısı bozuk, İslâmî olmayan bir yaşantı... Dış tesirler altın kalmış, bozulmuş, ahlâkı tefessüh etmiş... Bizim dînî ahlâkımızı bırakmış, giyimi, yemesi, içmesi, ailevî ilişkileri, komşuluk ilişkileri, ticaret vs. hepsi İslâm ahlâkına aykırı, kötü ve çirkin. Şimdi o diyor ki:

“—Bence din şöyle olmalı, böyle olmalı!.. Beş vakit namaz yok, oruç bilmem şöyle, hac böyle...”

Yâni, dinin farz diye, “İslâm'ın şartı nedir?” diye çocuklara küçükten öğrettiğimiz ana esaslarının her birisine dil uzatıyor. “Şu değişmeli, bu böyle olmalı...” diyor.

Halbuki dinde Allah'ın emri tutulur. Yâni, kulun kendi keyfi uygulanmaz ki... Tabii böyle bilmeyen insanların toplantısına giden, onlarla düşüp kalkan insan da, sonunda onlar gibi düşünmeye başlar, kendisi zarar eder.

Çünkü Cenâb-ı Hakk'ın kullara ihtiyacı yok, kâinâta ihtiyacı yok, alemlere ihtiyacı yok; *ganiyyun ani'l-âlemîn*... Kulların yaratanlarına, Mevlâlarına sonsuz ihtiyaçları var, kulluk yapmaları lâzım!.. Edepsizlik yaparlarsa, cezayı kendileri çekerler. Cenâb-ı Hakk'ın azametine, saltanatına bir noksan gelmez.

Onun için, kişi kendisini kurtarmaya çalışacak. Kurtuluşun yolu da dini doğru bilen, edepli, ahlâklı, hikmetli, dürüst, ağır başlı, vakur, engin bilgili, ahlâkı kemâle ermiş insanlarla ahbaplık etmektir. “Ne mutlu onlarla düşüp kalkanlara!” diyor.

Şimdi millet fıkıhı ve hikmeti unutmuş. Halbuki, en çok öğrenmeye gayret edilmesi gereken, en önce ve mutlaka herkesin öğrenmesi gereken şeyler bunlar.

(Tübâ li-men zelle nefsühû) “Ne mutlu diyor nefsi hor olana, yâni mütevâzi olana! *(Ve tâbe kesbühû)* Ve kazancı helâl olana ne mutlu!..” Kazanç haram oldu mu ne olur?.. Yediği her haramdan dolayı, vücudunda biten her hücre için, cehennem ateşi vacib olur. Haramla biten tene, vücuda, uzva cehennem ateşi mutlaka gelir ve cehennem ateşinde mutlaka yanar. Onun için kazancın tayyib olması lâzım! Ne mutlu kazancı güzel olana!..

(Ve salühat serîretühû) “Ne mutlu iç dünyası, kalbi, vicdanı sâlih olana; dosdoğru, tertemiz olana!..” Evet, iç temizliği ne kadar önemli. İçi temiz olacak da dışı pejmürde mi olacak?

Hayır! (Ve kerümet alâniyetühû) “Dış görünüşü de asaletli olana ne mutlu!..” İçi tertemiz, dış görünüşü de asil olana ne mutlu!..

Tabii mü’minin kalbi temizdir, altın gibidir de, dış davranışlarından da güzelliği belli olur. Uzaktan bakan hayran kalır, tercihlerine, davranışlarına, hareketlerine bakan aşık olur. “Şu zât-ı muhteremin ahlâkının güzelliğine aşık oldum.” denir. Ne mutlu böyle içi güzel, dışı da asil olana!..

(Ve azele ani’n-nâsi şerrehû) “Ne mutlu elinden çıkacak zarardan, insanları uzak tutmuş olana!..” Ne demek bu? “Elinden insanlara zarar gelmeye ne mutlu!..” demek.

(Tûbâ li-men amile bi-ilmihî) “Ne mutlu bildiğini hayatında uygulayana!..” Hadis dinliyor, Kur’an-ı Kerim dinliyor, öğreniyor, anlıyor. Tamam, ne mutlu o bildiğini uygulayana, hayata geçirene, tatbik edene!.. Çünkü İslâm’da bildiğini uygulamak çok büyük fazilettir. Duyunca yapmak lâzım! Zâten duyduğunu, öğrendiğini de yapmak için öğrenmesi lâzım, o niyetle öğrenmesi lâzım. Ne mutlu bildiğini uygulayana!..

(Ve enfaka’l-fadle min mâlihî) “Malının fazlasını infak edip, hayrât-ü hasenâta verene ne mutlu!.. (Ve emseke’l-fadla min kavlihî) Malının fazlasını verecek ama, infak edecek ama, sözünün fazlasını tutacak.” Burada da edebî sanat var. Yâni tezatlı bir ifadeyle çok güzel bir şey anlatıyor. Malının fazlasını ne yapacak?..

Verecek. Sözü'nün fazlasını ne yapacak?.. İçinde tutacak, vermeyecek, ortaya koymayacak. Yâni gevezelik etmeyecek. “Ne mutlu malının fazlasını infak edene; ama sözü'nün fazlasını, lüzumsuzunu tutana ne mutlu!” diyor.

Bu da böyle... Sözle ilgili çok edebler var. Bunları *İhyâu Ulûmi'd-Dîn* gibi kitaplardan öğrenmek lâzım! *Mecmau'l-Âdâb* gibi kitaplardan okuması lâzım kardeşlerimizin...

Sükût çok kıymetlidir ve garanti teminatlıdır. İnsan susunca günah işlememiş olur. Söz söylemek veballidir. Lüzumsuz söz söylemek de, mâlâyâni olur. En hafifi boş söz olur. Ama ondan sonra, gittikçe veballi olur, günahlı olur, suç olur vs. Hatta sözü'nün kötüsü, daha kötüsü, daha kötüsü derken, insan dinden imandan bile çıkar gider.

Bu uzun hadis-i şerifin her cümlesini, insan duvara bir ayrı levha olarak assa, evini bu hadis-i şerifin cümleleriyle süslese ve bunları hep hatırında tutsa, defterine yazsa, cüzdanına koysa... Trende gelirken, vapurda gelirken, yolda gelirken giderken açsa açsa okusa, ezberlese de, bu hadis-i şerifte Peygamber SAS Efendimiz'in işaret buyurduğu tarzda bir davranışı kendisine huy edinse, güzel bir müslüman olsa, ne iyi olur.

Allah-u Teâlâ Hazretleri okuduklarımızı, dinlediklerimizi anlayıp kavramayı, sevip uygulamayı nasib eylesin... Böylece kendisinin rızasını, Peygamber Efendimiz'in hoşnutluğunu, sevgisini kazanmayı cümlemize müyesser eylesin...

Habîb-i Edîbinin sevdiği, Allah'ın razı olduğu kullar olarak, iyi mü'min olarak yaşayıp, İslâm'a ve müslümanlara güzel hizmetler edip, ömrümüzü hayırlı, bereketli geçirip, şöyle iman-ı kâmil ile ahirete göçüp, Rabbimizin huzuruna sevdiği razı olduğu kul olarak varmayı Allah cümlemize nasib eylesin...

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

27. 10. 2000 - İSVEÇ

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

